

XV. Sosialilautakunta.

Sosiaalilautakunnan kertomus vuodelta 1914 oli seuraava:

Lautakunnan
kokoonpano.

Sosiaalilautakuntana olivat vuonna 1914 seuraavat kaupunginvaltuuston valitsevat jäsenet, nimittäin lakitieteentohtori Leo Ehrnrooth, ent. senaattori Otto Stenroth, Suomen ammattijärjestön puheenjohtaja Oskari Tokoi ja kunnallisneuvos V. von Wright sekä varajäsenenä vakuutustarkastaja Onni Hallstén, toimimies K. Heinonen, filosofianmaisteri G. R. Snellman ja lääketieteentohtori W. Zilliacus, terveydenhoitolautakunnan valitsema jäsen professori V. Sucksdorff, varamiehenä arkkitehti L. Mallander, rahatoimikamarin valitsema jäsen lakitieteentohtori Kaarlo Ignatius, varamiehenä pankinjohtaja Hugo Hertzberg, sekä vaivahoitohallituksen valitsema jäsen prokuristi C. F. Fagerholm, varamiehenä toimistonjohtaja A. H. Karvonen.

Puheenjohtajana toimi lautakunnan vaalin perusteella lakitieteentohtori Leo Ehrnrooth ja varapuheenjohtajana senaattori Otto Stenroth.

Lautakunnan
jaostot.

Kunnallisten työväenasuntojen hallintojaostoon kuuluivat herrat von Wright, puheenjohtajana, Heinonen ja Zilliacus jäseninä sekä Fagerholm ja Mallander varajäseninä. Jäseniksi siihen lautakunnan jaostoon, jolle kaupunginvaltuuston marraskuun 11 päivänä 1913 tekemän päätöksen mukaan oli annettu toimeksi Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hoito, valittiin lautakunnan ensimmäisessä kokouksessa herrat Stenroth puheenjohtajaksi, von Wright ja Zilliacus jäseniksi sekä Ignatius ja Tokoi varajäseniksi.

Lautakunnan
edustajat
muissa kunnan
laitoksissa.

Helsingin työväenopiston sääntöjen mukaan tulee sosialilautakunnan olla edustettuna opiston ruotsin- ja suomenkielisen osaston johtokunnissa yhdellä jäsenellä kumpaisessakin, ja on lautakuntaa edellisessä johtokunnassa edustanut kunnallisneuvos V. von Wright, jälkimäisessä taas lautakunnan sihteeri lakitieteenkandidaatti Einar Bööck.

Kunnan työnvälitystoimiston uuden johtosäännön mukaan on sosialilautakunnan asia kaupunginvaltuustolle ehdottaa toimiston johtokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, ja on lautakunnan ehdotuksesta näihin toimiin valittu filosofiantohtori Santeri Ivalo ja lakitieteenkandidaatti Einar Böök.

Sosiaalilautakunta sai vuoden alussa tilaisuuden sijoittaa kokouksensa ja kansliansa raatihuoneelle. Lautakunnan huoneistossa ovat myöskin kaupungin työväenopiston molempain osastojen johtokunnat ja kaupungin hätäapukomitea pitäneet kokouksiaan, minkä ohessa lastentarhain tarkastajatar on siellä pitänyt vastaanottojaan säännöllisesti kahdesti viikossa.

Lautakunnan
huoneisto.

Lautakunta on kertomusvuoden kuluessa käsitellyt seuraavat tärkeämmät asiat ja niistä osin antanut vaaditut lausunnot, osin, kun syytä on ollut, tehnyt esityksen kaupunginvaltuustolle.

Sen johdosta että kaupunginvaltuusto oli marraskuun 11 päivänä 1913 päättänyt perustettavaksi yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston, oli sosialilautakunta saman kuukauden 18 päivänä m. m. päättänyt asettaa valiokunnan laatimaan ehdotusta semmoisten pienempäin, rakennusyrityksille sopivain tonttien vuokrakirjoiksi, joita lainarahaston säännöissä tarkoitetaan, ja valittiin valiokunnan jäseniksi lautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, lautakunnan jäsen Tokoi sekä rahatoimikamarin apulaissihteeri K. Rein, joista kuitenkin lautakunnan varapuheenjohtaja sittemmin estyi ottamasta osaa valiokunnan töihin. Valiokunnan työn pohjana oli se „Tontinvuokrasta ulkomailla ja Suomessa“ niminen esitys, jonka lautakunnan sihteeri jo lokakuun 22 päivänä 1913 saamansa tehtävän mukaisesti oli laatinut ja kaupunginvaltuuston myöntämällä määrärahalla painattanut kumpaisellakin kotimaisella kielellä sosialilautakunnan kirjasten n:o:na 1 (71 sivua 8:oa). Valiokunta kokoontui useita kertoja vuoden alussa ja sen laatima ehdotus pienenlaisten asuntotonttien vuokrauksen perusteiksi ja vuokrakirjaksi esiteltiin lautakunnan kokouksissa helmikuun 4, 13 ja 17 sekä maaliskuun 11 päivänä, jona viimeksi mainittuna päivänä lautakunta päätti kaupunginvaltuustolle tehdä esityksen semmoisen vuokrakirjakaavan vahvistamisesta uuden Vallilan asuntotontteja varten kuin lautakunnan kirjelmä maaliskuun 11 päivältä lähemmin osottaa ¹⁾. Kaupunginvaltuusto lähetti esityksen rahatoimikamariin lausunnon saamiseksi, mutta lausuntoa ei ole vielä annettu.

Tontinvuokrauksen
ehdot.

Sosiaalilautakunnan kirjelmässä joulukuun 19 päivältä 1913 kaupunginvaltuustolle esitettyä, että valtuusto valtuuttaisi lauta-

Palkintokilpailu piirustusten saami-

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 16.

seksi Vallilan
 pieniä asuin-
 taloja var-
 ten.

kunnan toimeenpanemaan palkintokilpailun piirustusten saamiseksi uuteen Vallilaan suunniteltuihin kortteleihin n:o:ihin 554 ja 555 rakennettavia pieniä asuintaloja varten ynnä tähän liittyvän, mainittujen korttelien tonttijaoituksen aikaansaamiseksi pääasiallisesti kirjelmässä esitetyn kilpailuohjelman mukaisesti sekä myöntäisi tarkoitukseen tarvittavat varat 2,500 markkaa, myöntyi kaupunginvaltuusto puheena olevaan esitykseen maaliskuun 10 päivänä. Lautakunta ryhtyi heti toimiin puheena olevan palkintokilpailun aikaansaamiseksi, valiten jo seuraavana päivänä palkintolautakunnan puheenjohtajaksi kunnallisneuvos V. von Wrightin ja jäseneksi arkkitehti Birger Brunilan sekä lähettäen arkkitehtiklubille kirjallisen pyynnön, että klubi valitsisi lisäksi yhden jäsenen, minkä ohessa mainitun lautakunnan tehtäväksi jätettiin ryhtyä muihin tarpeellisiin kilpailun järjestämistoimenpiteisiin. Arkkitehtiklubi valitsi palkintolautakunnan jäseneksi arkkitehti Valter Jungin.

Ohjelmassa määrätyn ajan kuluessa saapui ryhmään A, erilliset rakennukset, 26 ehdotusta ja ryhmään B, rivitalot, 9 ehdotusta. Palkintoja jaettaessa sai ryhmässä A ensimmäisen palkinnon arkkitehti Thure Hellström, toisen palkinnon arkkitehti Elias Paalanen ja kolmannen palkinnon teknillisen korkeakoulun oppilas Hilding Ekelund, minkä ohessa palkintolautakunta puolsi ostettaviksi arkkitehtien K. S. Kallion ja Oiva Kallion yhteisesti sekä arkkitehti Karl Malmströmin laatimia kilpailuluonnoksia. Kilpailun tulosta tässä ryhmässä saattoi ylipäättäen pitää onnistuneena. Näin sitä vastoin ei ollut laita toisen ryhmän kilpailun, jonka tarkoituksena oli ollut aikaansaada meikäläisiin oloihin sopivaa n. s. rivitalojen tyyppi, jommoisia yleisesti esiintyy Englannissa, Hollannissa, Belgiassa, Länsisaksassa ja Tanskassa. Kävi selville, ettei itse aatetta täällä vielä täysin selvästi tajuta. Ainoastaan yksi annetuista luonnoksista, arkkitehti Yngve Lagerbladın laatima, täytti säädetyt kilpailuehdot ja ainoastaan se sentähden voitiin palkita, saaden toisen palkinnon. Katsoen hyvin sommiteltuihin julkisivuihin ja mahdollisuuteen kehittää suunnitelmia arkkitehtien Ivar Thomén ja Rob. Tikkasen antamassa luonnoksessa puolsi palkintolautakunta sitä ostettavaksi. Kokouksessaan kesäkuun 16 päivänä päätti lautakunta palkitut ja lunastetut A ryhmän kilpapiirustukset ynnä kaupungin rakennuskonttorissa aikaisemmin Vallilaan rakennettavaa neljänperheen asuintaloa varten ladituista piirustuksista yhden asemapiirroksen ja kaksi vaihtopuolista julkisivupiirustusta vähäisin muutoksin ja täydennyksin julkaista 600 kappaleen painoksena. Keskustelussa esitetyn toivomuksen mukaisesti liitettiin julkaisuun eri luonnoksia valaiseva teksti kustannusarvioineen. Eräiden luonnosten uudesti laatiminen sekä vastamainittujen laskelmain

teko vei kuitenkin niin paljon aikaa, että julkaisu voi ilmestyä vasta 1915 vuoden alussa, ja on se sanomalehdistössä saanut osakseen huomiota ja mielenkiintoa.

Lähetepäätöksessään marraskuun 27 päivältä 1913 oli rahatoimikamari pyytänyt sosialilautakunnan lausuntoa Vallilan laajennetun alueen kaupunginasemakaavan ja rakennusjärjestyksen ehdotuksista. Kun edellä mainitun palkintokilpailun tulos ehkä voisi vaikuttaa sanotun lähetteen johdosta annettavaan lautakunnan lausuntoon, mikäli koski korttelien tonttijaoitusta sekä rakennusjärjestyksen määräyksiä, päätti lautakunta helmikuun 4 päivänä rahatoimikamarille ilmoittaa, ettei lautakunta tosin ollut havainnut olevan syytä muistutukseen mikäli laajennussuunnitelman katusuuntia ja korttelien ulkorajoja koski, mutta että lautakunta halusi jättää muun lausunnon antamisen asiasta siksi, kunnes usein mainitun palkintokilpailun tulokset voitiin asiaa edelleen käsiteltäessä ottaa huomioon. Asia otettiin uudelleen käsiteltäväksi toukokuun 13 päivänä pidetyssä kokouksessa, jolloin lautakunta ei havainnut olevan muistuttamisen syytä enempää niiden tonttien rakennusjärjestyksen ehdotusta vastaan, joihin oli suunniteltu rakennettavaksi erillisiä pienenlaisia asuintaloja, kuin kaupunginasemakaavan ehdotustakaan vastaan, paitsi mitä tuli Pakaan- ja Sturekadun viereisiin tontteihin, joissa oli aikomus noudattaa yhtenäistä rakennustapaa tulenkestävästä aineesta tehdyin rakennuksin. Lautakunnan mielestä olisi suurin osa näistä tonteista järjestettävä pienenlaisten n. s. rivitalojen paikaksi. Niinkuin edellä mainittiin, on tämä n. s. Vallilan kysymys edelleen rahatoimikamarin toimenpiteen varassa.

Vallilan laajentaminen.

Toinen ehdotettua kaupunginlaajennusta koskeva kysymys esiintyi sosialilautakunnan käsiteltäväksi toukokuun 13 päivänä kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunnan lähetteessä pyydettyä lautakunnan lausuntoa perustuslaillisen työväenyhdistyksen kaupunginvaltuustolle antaman kirjotuksen johdosta, jossa paitsi muita työn- ja asunnonpuutteen lieventämisehdotuksia anottiin, että kaupungin omistamilta Äggelbyn, Guntähden ja muilta tiloilta jakamalla erotettaisiin puolen, jopa koko tynnyrialankin laajuisia vuokrapalstoja, joilla yksi tai kaksi perhettä saisi, paitsi tarpeellista tonttipaikkaa, puutarhamaata. Antamassaan lausunnossa sosialilautakunta esitti, että mainittu kirjotus ei aiheuttaisi muuta toimenpidettä kuin että kaupunginvaltuusto kehottaisi kaupungin yleisten töiden hallitusta laatiessaan Sörnäsän satamaradan ja Äggelbyn välisten alueiden kaupunginasemakaavan lopullista ehdotusta otta-
maan huomioon esitetty toivomukset työläisten puutarhakorttelin järjestämisestä Kottbyn laiturin läheisyyteen.

Kottbyn viereisen puutarhakortteli.

Asuntotarkastus.

Kirjelmässä huhtikuun 30 päivältä esitti terveydenhoitolautakunta, että sosialilautakunta valitsisi kaksi jäsentä yhteiseen komiteaan, joka saisi toimekseen laatia ehdotuksen kaupungin asuntotarkastuksen järjestämiseksi, ja valitsi lautakunta toukokuun 5 päivänä mainitun komitean jäseniksi puheenjohtajansa ja sihteerinsä. Komitean terveydenhoitolautakunnalle antaman mietinnön ehdotuksineen Helsingin kaupungin asuntotarkastuksen johtosäännöksi lähetti terveydenhoitolautakunta sittemmin sosialilautakuntaan lausunnon saamiseksi, ja käsiteltiin ehdotus sosialilautakunnan kokouksissa elokuun 25 ja syyskuun 4 päivinä, jolloin lautakunta päätti puoltaa komitean ehdotusta eräin muutoksin.

Asunnonvälitys.

Jo vuonna 1913 oli kaupunginvaltuuston käskystä kysymys kunnallisen asunnonvälityksen järjestämisestä valmisteltavana lautakunnassa, joka sitä varten oli asettanut erityisen valiokunnan. Sen johdosta että lautakunnan ja varsinkin sen sihteerin aika kevätlukukaudella kului muihin pakottavampiin asuntokysymyksiin, aloitettiin valiokuntatyö vasta syksyllä, ja asia oli vielä vuoden päätyttyessä lautakunnan diarissa.

Asuntotilasto.

Socialilautakunnalle annetussa kirjoituksessa, joka esiteltiin marraskuun 6 päivänä pidetyssä kokouksessa, oli toistaiseksi terveydenhoitolautakuntaan määrätty asuntotarkastaja arkkitehti Arthur Gauffin esittänyt ryhdyttäväksi sen suuntaiseen toimenpiteeseen, että poliisiviranomaisten vuosittain tammikuun alussa kaupungin asukkaista hankkimia tietoja täydennettäisiin eräillä tiedoilla asunnoista ja niiden asukkaista ja liika-asutuksesta. Asiaa keskusteltua eräässä lautakunnan kokouksessa, johon myöskin kaupungin tilastokonttorin johtaja filosofianmaisteri H. Dalström ja ehdotuksen tekijä oli kutsuttu, saivat herra Dalström sekä lautakunnan varajäsen filosofianmaisteri G. R. Snellman toimekseen lautakunnalle antaa täsmälliseen muotoon laaditun lausunnon tehdystä ehdotuksesta. Tämän lausunnon johdosta päätti sosialilautakunta marraskuun 27 päivänä jättää ehdotuksen sinänsä raukeamaan.

Anniskeluvaroista myönnetty määrärahat.

Socialilautakuntaan oli tavanmukaisessa järjestyksessä lausunnon saamiseksi lähetetty hakemukset määrärahaan myöntämisestä Helsingin kaupungille vuodelta 1913 tulevista juovutusjuomavaroista, joita hakemuksia kaupunginvaltuustolle olivat antaneet seuraavain yhdistysten ja laitosten toimikunnat: Helsingin raittiusyhdistysten keskustoimikunta, Mellersta Nylands nykterhetskrets, Finlands svenska nykterhetsförbund, Helsingfors svenska ungdomsföreningars centralutskott, Helsingin talousopisto, Marttayhdistyksen Helsingin-osasto, tehtaalaisnaisten koti, Suomen naisyhdistys, Helsingin palvelijataryhdistys, sosialinen keskusliitto, Valkonauha-

yhdistys, Helsingin nuorisoseura, suomalainen työväenliitto ja Suomen uusi viinuriyhdistys. Nämä hakemukset tutki sosialilautakunta kahdessa käsittelyssä huhtikuun 8 ja 15 päivänä, jolloin myös tarkastettiin ne toimintakertomukset, joita asiasta voimassa olevan määräyksen mukaan lautakunnalle olivat antaneet muut edellä mainitut järjestöt ja laitokset, paitsi Mellersta Nylands nykterhetskrets ja kolme viimeksi mainittua yhdistystä, jotka eivät olleet edellisenä vuonna saaneet määrärahaa juovutusjuomavoittovaroista. Sosialilautakunta puolsi myönnettäväksi seuraavia määrärahoja:

Helsingin raittiusyhdistysten keskustoimikunnalle 18,000 markkaa käytettäväksi raittiustyön edistämiseksi Helsingissä ja sen esikaupungeissa sosialilautakunnan sitä varten määräämin ehtojen mukaisesti;

Finlands svenska nykterhetsförbund liitolle 1,500 markkaa sen Helsingissä olevan raittius- ja valistustoimiston voimassa pitämiseksi;

Helsingfors svenska ungdomsföreningars centralutskott nimiselle valiokunnalle 6,000 markkaa mainittujen yhdistysten harjoittaman sivistystyön edistämiseksi sosialilautakunnan määrättävin ehdoin sekä sillä rajoituksella, etteivät keskusvaliokunnassa edustetut ruotsinkieliset raittiusyhdistykset eikä Brage-yhdistys, jotka kukin erikseen olivat anoneet avustusta anniskeluvaroista, saisi tulla kysymykseen puheena olevaa määrärahaa jaettaessa;

Helsingin talusopistolle 4,000 markkaa sen toimeenpanemia työläisnaisten ruuanlaitto- ja ompelukursseja varten;

Martta-yhdistyksen Helsingin-osastolle 4,000 markkaa sen laajennettuja työläisnaisten ruuanlaittokursseja varten;
 tehtaalaisnaisten kodille 1,000 markkaa;

Suomen naisyhdistykselle 2,200 markkaa sen voimassa pitämän työläisnaisten kesäsiirtolan hyväksi sekä 1,700 markkaa Z. Tope-liuksen nuorisokirjaston voimassapitoon;

Helsingin palvelijataryhdistykselle 4,000 markkaa sen palvelijatarmajalan voimassapitoon;

Valkonauha-yhdistykselle 2,500 markkaa sen suojelutoiminnan hyväksi, sillä ehdolla että varat saa käyttää ainoastaan yhdistyksen rautatielähetyksen majalan ja työnvälityksen voimassapitoon; sekä

sosialiselle keskusliitolle 1,500 markkaa sen sosiaalisen keskustoimiston voimassapitoon.

Muut hakemukset sosialilautakunta ehdotti evättäviksi. Lautakunnan esityksen saatua kaupunginvaltuuston hyväksymisen kiirehti lautakunta laatimaan ne tarkemmat ehdot, mitkä lautakunta oli valtuutettu vahvistamaan Helsingin raittiusyhdistysten keskustoimikunnan ja Helsingfors svenska ungdomsföreningars

centralutskott valiokunnan noudatettaviksi niille myönnettyjen määrärahan käyttämisessä. Nämä ehdot sosialilautakunta vahvisti kokouksessaan toukokuun 27 päivänä, ja määrättiin silloin, että Helsingin raittiusyhdistysten keskustoimikunnan oli käytettävä määräraha alempana mainituin erin seuraaviin tarkoituksiin:

keskustoimikunnan kanslian voimassapitoo (sihteerin palkkaus y. m. s.) 1,000 markkaa;

salakapakoimisen vastustamiseen keskustoimikunnan toimesta 1,000 markkaa;

kotikäyntitoimintaan Helsingin raittiuspiirin toimikunnan välityksellä 1,000 markkaa;

raittiusluentokurssien toimeenpanemiseen Suomen opiskelevan nuorison raittiusliiton, Helsingin raittiuspiirin toimikuntain ja paikallisten järjestöjen toimesta sekä raittiusyhdistysten esitelmätöiminnan, opintokurssien, kirjastojen ja julkaisujen avustamiseen yhteensä 15,000 markkaa, käytettäväksi seuraavia ohjeita noudattaen:

raittiuskurssien toimeenpanemiseksi myönnetään avustusta seikkaperäisen kurssiohjelman pohjalla, joka esitetään keskustoimikunnalle, ja korvausta suoritetaan 5—20 markkaa kustakin esitelmästä keskustoimikunnan harkinnan mukaan, sillä ehdolla että kurssissa on tasaisesti käynyt vähintään 25 osanottajaa;

yhdistysten toimeenpanemista yksityisistä esitelmistä voidaan maksaa korvausta 5—15 markkaa laskun mukaan ja sillä ehdolla että keskustoimikunta on esitelmöitsijän hyväksynyt sekä että esitelmää kuulemassa on ollut vähintään 40 henkilöä;

opintopiirien toiminnan edistämiseksi voidaan näistä varoista suorittaa lukupiirin johtajan palkkio sekä puolet piirille hankittujen kirjain hinnasta, sillä ehdolla että kirjat luovutetaan asianomaisen yhdistyksen kirjastoon, kohta kun piiri on niitä lakannut tarvitsemasta;

kirjastoihin vuoden varrella hankitun uuden kirjallisuuden hinnasta voidaan puolet korvata puheena olevista varoista;

kirjaset, joita näillä varoilla julkaistaan ja levitetään, on keskustoimikunnan hyväksyttävä.

Helsingfors svenska ungdomsföreningars centralutskott valiokunnan noudatettavaksi sille myönnetyn 6,000 markan määrärahan käyttämisessä vahvistettiin seuraavat ehdot:

määrärahan saa käyttää esitelmä- ja opetuskurssien ynnä yksityisten esitelmien kustantamiseen sekä avustuksiksi keskusvaliokunnassa edustettujen järjestöjen kirjastoille ja julkaisuille;

määrärahoja yhtäjaksoisia esitelmäkursseja varten myönnetään seikkaperäisen ohjelman perusteella, joka annetaan keskus-

valiokunnan hyväksyttäväksi, ja maksetaan korvausta 5—20 markkaa kustakin esitelmästä keskusvaliokunnan harkinnan mukaan, kuitenkin edellyttäen ettei esitelmäkurssien kuulijaluku ole 25 henkilöä vähempi;

korvausta yhdistyksen toimeenpanemasta yksityisestä esitelmästä maksetaan keskusvaliokunnan harkinnan mukaan 5—15 markkaa laskun perusteella ja sillä ehdolla että keskusvaliokunta on esitelmöitsijän hyväksynyt sekä että esitelmää kuulemassa on ollut vähintään 40 henkilöä;

alkeisoppikurssien sekä lauluharjoitusten avustamiseksi voidaan määrärahasta kustantaa opettajan tai johtajan palkkio sekä enintään puolet tarpeellisen opetusvälineistön hinnasta, kuitenkin sillä ehdolla että välineistö, ellei sitä enää voida käyttää, luovutetaan asianomaiselle yhdistykselle;

vuoden varrella yhdistyksen kirjastoon hankitun uuden kirjallisuuden kustannuksista voidaan enintään puolet korvata määrärahasta;

apurahaa kirjasten julkaisemiseen ja levittämiseen voi keskusvaliokunta myöntää määrärahasta harkintansa mukaan;

määrärahan jaossa on noudatettava, etteivät keskusvaliokunnassa edustetut ruotsinkieliset raittiusyhdistykset eikä Brage-yhdistys, jotka kukin erikseen ovat hakeneet ja saaneet avustusta juovutusjuomavoittovaroista, tule tästä määrärahasta osallisiksi.

Vastamainittuja määräyksiä muutettiin kuitenkin sittemmin sikäli, että sosialilautakunta syyskuun 15 päivänä asianomaisen keskusvaliokunnan ja keskustoimikunnan anomuksesta oikeutti nämä, niin kauan kuin nykyistä sotatilaa kestää, edellä mainituista määrärahoista myöntämään asianomaisille yhdistyksille vuokra-apuakin 20 % niiden kunkin vuokramäärästä sekä sillä rajoituksella, että nämä vuokra-avut eivät yhteensä saa olla ruotsinkielisille nuorisoseuroille 2,800 markkaa eikä raittiusyhdistyksille 6,000 markkaa suuremmat.

Kaupunginvaltuuston kokouksessaan marraskuun 25 päivänä 1913 vahvistamissa, Helsingin kaupungille tulevain voittovarain käyttämisessä noudatettavissa säännöissä oli m. m. määrätty, että kaupunginvaltuusto vuosittain siirtää mainituista varoista avustusten jaon jäljeltä käytettävänä olevan ylijäämän osan pysyväiseen, rahatoimikamarin hoitamaan Helsingin kaupungin voittovarainrahasto nimiseen rahastoon, jonka varoista annetaan lainoja yleishyödyllistä rakennustoimintaa edistäville yrityksille 50 %:in asti kiinteistön arvosta tai sijoitetaan, sikäli kuin kaupunginvaltuusto niin päättää, semmoisten yritysten osakkeisiin, jotka tarkoittavat juovutusjuomaliikkeen järjestämistä tai jotakin muuta työväen

Lainoja voittovarainrahastosta.

parasta. Kun siis voittovarainrahaston sijoitukset, sikäli kuin niitä tehtiin lainoja antamalla, oli varattu, vaikkakin eri ehdoin, käytettäväksi samaan tarkoitukseen kuin Helsingin kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahasto, näytti sosialilautakunnasta tarkoituksenmukaiselta, että molempain rahastojen lainausliikettä toimitettaisiin noudattamalla pääasiassa samoja yleisiä perusteita, ja ehdotti lautakunta sentähden kirjelmässä kesäkuun 16 päivältä rahatoimikamarille, että kamari käsitellessään lainan saantia Helsingin kaupungin voittovarainrahastosta tarkoitavia hakemuksia niistä kussakin eri tapauksessa hankkisi lausunnon sosialilautakunnan yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hallintojaostolta.

Työttömyys.

Voimassa olevain määräysten mukaan oli kaupunginvaltuuston talvikaudeksi 1913—14 asettama kunnallinen hätäapukomitea kirjelmässä toukokuun 30 päivältä sosialilautakunnalle antanut kertomuksen toiminnastaan mainittuna talvikautena sekä tilin nostamistaan tai kaupunginvaltuuston sille eri esityksen johdosta myöntämistä muista määrärahoista. Tämän kertomuksen lähetti lautakunta kaupunginvaltuustolle kirjelmässä syyskuun 4 päivältä, jossa lautakunta esitti, että valtuusto päättäisi kärkeä tilastokonttorin järjestää rakennuskonttorin päivätyölistoissa olevat tiedot kaupungin hätäaputoimissa talvella 1913—14 vallinneista työ- ja palkka-oloista, antaa sosialilautakunnan tehtäväksi kaupunginvaltuustolle laatia mietinnön ehdotuksineen avustusten myöntämisestä kunnan varoista työttömyyskassoille sekä saattaa seuraavan kunnallisen hätäapukomitean tietoon muut sosialilautakunnan ensimmäisen hätäapukomitean kertomuksen johdosta esittämät näkökohdat. Puheena olevan esityksen johdosta päätti valtuusto lokakuun 6 päivänä m. m. kärkeä lautakunnan ottaa harkittavaksi, kävisikö ja missä muodossa kunnan varoja käyttäminen työttömyysvakuutuksen edistämiseksi, ollen sosialilautakunnan annettava valtuustolle lausunto tästä. Asian valmistelu annettiin lautakunnan kokouksessa lokakuun 27 päivänä toimeksi valiokunnalle, johon valittiin herrat Ehrnrooth, Hallstén ja Tokoi. Valiokunta ei vielä kertomusvuoden varrella alottanut työtään.

Katsoen alkaneen sotatilan ja seuraavan talven aikana tällä paikkakunnalla luultavasti syntyvään työttömyyteen kutsutti sosialilautakunnan puheenjohtaja työttömyyden aikaansaaman hädän lieventämistoiminnan järjestämisestä annettujen määräysten mukaan lautakunnan puolesta elokuun 25 päivänä pidettyyn kokoukseen esillä olevasta asiasta neuvottelemaan vaivashoitohallituksen ja kunnan työnvälitystoimiston edustajat. Kokouksessa vaadittiin yksimielisesti semmoisen hätäapukomitean asettamista, josta lähem-

min mainitaan edellä mainituissa määräyksissä, minkä jälkeen sosialilautakunta päätti kaupunginvaltuustolle tehdä esityksen sellaisen komitean asettamisesta sekä tarpeellisten tarverahain ja huoneiston osottamisesta komiteaa ja sen järjestämää toimintaa varten. Tämän yhteydessä päätti lautakunta lausua toivomuksen, että kunnan työnvälitystoimiston johtokunnan toimesta pääkaupungin sanomalehdissä, etusijassa työväenlehdissä, julkaistaisiin esitys syksyllä ja talvella paikkakunnalla odotettavana olevasta työttömyydestä ynnä kehoitus niille kaupungin asukkaille, jotka muualla voivat saada riittävän toimeentulon, poistumaan kaupungista ja siten vähentämään niiden toimeentulovaiveuksia, joiden on pakko jäädä tänne. Tämä toivomus saatettiin pöytäkirjanotteella johtokunnan tiedoksi ja aiheutti tarkoitetun kehotuksen julkaisemisen.

Lautakunnan vastamainitun esityksen johdosta päätti kaupunginvaltuusto asetettavaksi kunnallisen hätäapukomitean odotettavana olevaksi työttömyyskaudeksi, minkä jälkeen lautakunta valitsi edustajakseen komiteaan lakitieteenkandidaatti Einar Böökin sekä hänen varamiehekseen prokuristi C. F. Fagerholmin.

Viimeisen kerran oli sosialilautakunnalla tänä kertomusvuonna tilaisuus välittömästi puuttua kunnan työväenopetukseen, lautakunnan tarkastettaviksi kun oli lähetetty kevätlukukauden 1914 päättyessä lakkautettujen ruotsin- ja suomenkielisten ylempään työväenopetuskurssien kertomukset lukuvuodelta 1913—14. Kun kaupunginvaltuusto oli kokouksessaan syyskuun 8 päivänä nähnyt hyväksi myöntää ensinmainituille kurseille anotun lisämäärärahan niiden tileissä syntyneen 933 markan 62 pennin suuruisen vajauksen täyttämiseksi, saattoi sosialilautakunta kokouksessaan saman kuukauden 15 päivänä päättää ilman muuta muistutusta lähettää puheena olevan kertomuksen kaupunginvaltuustolle.

Sittenkun kaupunginvaltuusto oli huhtikuun 15 päivänä 1913 päättänyt perustettavaksi erityisen viranomaisen Helsingin kaupungin sosialilautakunnan nimisenä käsittelemään kunnan työväen- ja asuntoasioita sekä vuodesta 1898 lähtien toimineen kaupunginvaltuuston työväenasiainlautakunnan lakkautettavaksi, antoi tämä lautakunta seuraavan toukokuun 16 päivänä pitämässään kokouksessa sihteerinsä, nyttemmin sosialilautakunnan sihteerin, toimeksi laatia katsauksen lautakunnan viisitoistavuotiseen toimintaan ja jättää tämän historiikin uudelle lautakunnalle. Historiikki, alotettuna kesällä 1913, annettiin käsikirjoituksena sosialilautakunnalle sen kokouksessa lokakuun 27 päivänä 1914, jolloin lautakunta päätti kaupunginvaltuustolta anoa tarpeellista määrärahaa historiikin julkaisemiseksi 300 kappaleen suuruisina painoksina kumpaisellakin kotimaisella kielellä. Sittenkun määräraha oli myönnetty,

Työväenope-
tuskurssit.

Työväenasiain-
lautakunnan
historiikki.

ilmestyi ruotsinkielinen laitos painosta joulun aikaan ja suomenkielinen kohta uudelta vuodelta. Puheena oleva historiikki käsittää asiallisesti jaetun esityksen, johon on koottu asiat työväenasiainlautakunnan vuosikertomuksista, pöytäkirjoista ja mietinnöistä, tarpeellisissa tapauksissa täydennettyinä kaupunginvaltuuston vuosikertomuksista saaduilla tiedoilla. Se on merkitty n:oksi 2 sosialilautakunnan julkaisusarjaan. Lautakunnassa on siis, jos pienten asuintalojen piirustukset otetaan lukuun, vuoden varrella, paitsi annettuja mietintöjä, laadittu kolme eri julkaisua, jotka ovat painosta ilmestyneet sekä suomeksi että ruotsiksi.

Sekalaista.

Lähteväin kirjelmäin luku oli vuoden varrella 68. Lautakunta kokoontui 16 kertaa, sen kunnallisten työväenasuntojen hallintojaosto 12 kertaa ja yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston jaosto kerran, minkä ohessa on pidetty 5 valiokuntakokousta ja 3 puheenjohtajan toimeenpanemaa yksityistä neuvottelukokousta juovutusjuomavoittovarain jakamista ja uhkaavaa työttömyyttä koskevissa asioissa.

Johtosäännön mukaisesti on sosialilautakunnan sihteeri valvonut lautakunnan toimesta voittovaroilla avustettuja yhdistyksiä ja laitoksia sekä sitä varten varsinkin syksyn kuluessa ollut saapuvilla useissa svenska ungdomsföreningarnas centralutskott valiokunnan ja raittiusyhdistysten keskustoimikunnan kokouksissa.

Kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hallintojaosto.

Kaupungin yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston hallintojaosto, joka ennen lainausliikkeen avaamista yhdellä kertaa koko laajuudessaan oli tahtonut odottaa uuden Vallilan asuntotonttien uusien vuokraehtojen vahvistamista, piti vuoden varrella ainoastaan yhden kokouksen, toukokuun 4 päivänä, jolloin jaosto, siihen nähden että vastamainittu asia näytti viivästyvän, päätti heti aloittaa lainanannon ainakin isommille rakennusyrityksille. Kun ei kuitenkaan lainanhakijana heti voinut esiintyä yhtiötä, jonka säännöt tai toiminta olisi vastannut lainausliikkeeseen nähden vahvistettuja ehtoja, ja kun kohdakkoin asianhaarain pakosta rakennustoiminta miltei kokonaan pysähtyi, ei lainausliike todellisuudessa ole voinut alkaa, minkätähden ei myöskään anneta eri kertomusta tämän jaoston toiminnasta.

Kunnallisten työväenasuntojen hallintojaoston kertomus vuodelta 1914 oli seuraava:

Jaoston kokonpano.

Hallintojaostoon ovat vuonna 1914 kuuluneet kunnallisneuvos V. von Wright puheenjohtajana, sekä toimimies K. Heinonen ja tohtori W. Zilliacus jäsenenä, ynnä prokuristi C. F. Fagerholm ja

arkkitehti L. Mallander varajäsenenä. Jaoston sihteerinä on johtosäännön mukaisesti toiminut sosialilautakunnan sihteeri.

Paitsi asuntojen hallintoon kuuluvia juoksevia asioita on jaoston kaikkiaan 12 kokouksessa käsitelty seuraavat tärkeämmät asiat.

Kaupunginvaltuuston tarkoitukseen myöntämällä määrärahalla sisustettiin vuoden alussa viisi huoneen ja keittiön käsittävää uutta asuinhuoneistoa aikaisemmin kansankeittiönä käytettyyn n. s. majalarakennukseen Hietaniemenkadun varrella. Hallintojaosto katsoi huoneistot huhtikuun 7 päivänä, jolloin se päätti sosialilautakunnan vahvistettaviksi ehdottaa seuraavat kuukausivuokrat, nimittäin 50 markkaa huoneistosta n:o 38, 53 markkaa n:osta 40, 50 markkaa n:osta 41 ja 43 markkaa n:osta 42, jotka vuokramäärät sosialilautakunta vahvistikin.

Kirjelmässä toukokuun 27 päivältä esitti kaupungin kaasulaitoksen toimitusjohtaja vapaaherra Ed. Cedercreutz, että hallintojaosto vuodeksi 1915 laadittavaansa budjettiehdotukseen merkitsisi 4,235 markkaa kaasujohdon laittamiseksi kunnan työväenasuntoihin, mutta jaosto päätti heinäkuun 9 päivänä kirjelmässä kaasulaitoksen johtajalle ilmoittaa, etteivät kunnan työväenasuntojen vuokralaiset olleet hallintojaostolle eikä isännöitsijälle esittäneet vaatimuksia kaasujohdon laittamisesta asuntoihin, joten ja kun kaasun johtamisesta oli tuntuvia kustannuksiakin, hallintojaosto ei ollut havainnut kirjelmän aiheuttavan muuta toimenpidettä.

Elokuun 7 päivänä pidetyssä kokouksessa ilmoitti isännöitsijä, että 10 majalarakennuksen, 3 Hietaniemenkadun perheasuntojen ja 29 Kristiinankadun asuntojen vuokralaista oli sodan puhkeamisen johdosta kieltäytynyt suorittamasta kuluvan kuukauden vuokraa edeltäpäin, niinkuin välikirjassa oli määrätty, ja oli isännöitsijä saanut tietoonsa, että tosin jotkut näistä vuokralaisista paraikaa olivat vaille työtä, mutta että useimmilla edelleen oli pysyväistä työtä, minkätähden isännöitsijä pyysi hallintojaostolta ohjetta, miten puheena oleviin vuokralaisiin nähden oli meneteltävä. Tämän johdosta hallintojaosto päätti, että, katsoen vallitsevaan sotatilaan ja siitä johtuviin tavattomiin oloihin, työttömiksi joutuneille vuokralaisille oli myönnettävä tilapäistä lykkäystä vuokran suorittamisessa, kunnes heille jälleen ilmaantuu mahdollisuutta säännöllisen palkkatyön saantiin, ei kuitenkaan tällä kertaa kauempaa kuin enintään kuluvan kuukauden loppuun ja sillä ehdolla, että asianomaisten irtaimisto jää huoneistoihin maksamattoman vuokran vakuudeksi, jota vastoin vakinaisessa työssä olevain vuokralaisten oli välikirjan mukaisesti maksettava vuokra edeltäpäin. Päätös saatettiin vuokralaisten tiedoksi pöytäkirjanotteella, ja kokouksessan elokuun 25 päivänä sosialilautakunta hyväksyi tämän toimenpiteen.

Taloudellinen
tulos.

Kunnan vuokraustoiminnan taloudellinen tulos näkyy tämän oheisesta, kunnan työväenasuntojen tuloja ja menoja vuonna 1914 osottavasta yhteenvedosta. Siihen on epäedullisesti vaikuttanut se seikka, että niin Hietaniemen- kuin Kristiinankadunkin myymälähuoneistot osin olivat tyhjinä, osin vuokrattuina epävarmoille maksajille, niin että niiden vuokraa vihdoin täytyy tuntuvasti huojoittaa, sekä sotatila, joka pelotti eräät vuokralaiset päättää pahkaa hylkäämään huoneistonsa. Toiselta puolen on mielihyvin merkittävä, että aikaisemmin kansankeittiönä käytetty ja lähinnä edellisenä vuonna käyttämätön majalarakennuksen tila on edellä mainitun sisustustyön johdosta jälleen voitu saattaa tuloa tuottavaksi.

Seuraava taulu osottaa kunnan työväenasuntojen menot vuonna 1914:

	Määrä- raha.	Menot.	Määrära- hoja yli- tetty.	Määrä- rahoja säästy- nyt.
<i>Hietaniemenkadun n:ot 5—23.</i>				
Palkkaukset	1,920	1,920	—	—
Tarverahat, puhtaanapito y. m.	3,100	3,006 70	—	93 30
Valaistus	250	133 59	—	116 41
Polttoaineet	2,000	1,700 40	—	299 60
Vedenkulutusmaksut	1,400	980 29	—	419 71
Istutusten kunnossapito	400	429 35	29 35	—
Korjauskustannukset	1,800	2,696 96	896 96	—
<i>Kristiinankadun n:o 16.</i>				
Palkkaukset	1,500	1,500	—	—
Tarverahat, puhtaanapito y. m.	700	617 73	—	82 27
Valaistus	100	44 19	—	55 81
Vedenkulutusmaksut	450	322 62	—	127 38
Korjauskustannukset	1,500	1,278 09	—	221 91
Yhteensä Smk.	15,120	14,629 92	926 31	1,416 39
S ä ä s t ö:				
Käteistä kassassa jouluk. 31 p.				
1914	110:96	—	—	—
Rahatoimikonttoriin toimitettu 32,320:—	—	32,430 96	—	—
Yhteensä Smk.	15,120	47,060 88	926 31	1,416 39

Alempana olevista numerotiedoista käyvät selville kunnan työväenasuntojen lasketut ja todelliset tulot vuonna 1914:

	Lasketut tulot.	Todelliset tulot.	Vajaus.	Ylijää- mä.
Kertyneitä vuokria	47,000:—	47,057: 25	— —	57: 25
Kassasäästö v:lta 1913	— —	3: 63	— —	— —
Yhteensä Smk.	47,000:—	47,060: 88	— —	57: 25